

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

OPLYSNING OM SYDSLESVIG

af
CLAUS ESKILDSEN

Udgivet af
SLESVIG-LIGAEN (D. D. D.)

1946

OPLYSNING OM SYDSLESVIG

af
CLAUS ESKILDSEN

Udgivet af
SLESVIG-LIGAEN (D. D. D.)

1946

Indholdsfortegnelse.

	Side
1. Sydslesvig geografisk	3
2. Sydslesvig historisk	4
3. Sydslesvig etnografisk	5
4. Danskheden i Sydslesvig	8
5. Det danske Folks Stilling.....	13
6. De engelske Besættelsesmyndigheders Holdning	14
7. Sammenfatning	15

I. Sydslesvig geografisk.

DET tidligere danske Hertugdømme Sønderjylland, ogsaa kaldet Slesvig, er Landet mellem Kongeaa i Nord og Ejder i Syd. Den dansk-tyske Statsgrænse af 1920 skærer det midt over i et Nordslesvig, der hører til Danmark, og et Sydslesvig, der forblev under tysk Statshøjhed. *Sydslesvig er allsaa den sydlige Halvdel af Sønderjylland fra en Linie Nord om Flensborg—Syd om Tønder (Skelbækgrænsen) til den gamle danske Rigsgrænse ved Ejder, der fra Kiels Fjord til Rendsborg i Dag følges af Kanalen.*

Medens Nordslesvig har et *Areal* paa 4000 km² og en *Befolkning* paa 195.000, er Sydslesvig ca. 5000 km² stort med 315.000 Indbyggere — foruden de fremmede Flygtninge af samme Antal, der f. T. opholder sig der.

De *geologiske Forhold* er de samme som paa den øvrige Del af den jydsk Halvø. Østkysten med Halvøerne *Angel* mellem Flensborg Fjord og Sli, *Swans* mellem Sli og Egernefjord og *Danskerskoven (Jærnvæd)* mellem denne og Kiels Fjord er bakked Morænejord som hele Østjylland; Midtlandet er let og sandet med lermuldede Bakkeøer; langs med Vestkysten findes den frugtbare Marsk. Af Øerne i Vesterhavet er Sild og Amrom mest Klitland (som Fanø), medens Før, Pelvorm, Nordstrand og de smaa Haløer er Marskjord; alle Marskøer er smaa Rester af tidligere Fastland, som Stormfloderne har slaaet i Stykker.

De gamle sydslesvigske Amtler kaldes af Tyskerne *Kredse*. Der er følgende: Flensborg Bykreds, Flensborg Landkreds, Slesvig, Eckernførde, Sydtønder, Husum og Ejdersted Kredse. *Amtsbyerne* er: Flensborg (65.000), Slesvig (22.000), Eckernførde (8.000), Nibøl (5.000), Husum (11.000), og Tønning (5.000). *Mindre Købstæder* er: Lyksborg, Kappel, Bredsted, Frederiksstad, Garding, Vesterland og Vy; Arnæs er en saakaldt Flække.

Alle disse Købstæder har stagneret helt siden 1864. Flensborg var indtil 1864 næst efter København Danmarks største og rigeste By, i 1864 lige ved dobbelt saa stor som Aarhus; en lille By som Kappel (i Dag ca. 3000 Indbyggere) var i 1860 dobbelt saa stor som Skagen, Frederikshavn, Nykøbing M., Holstebro, Skive, Silkeborg og andre nørrejydske Byer af lignende Størrelse.

II. Sydslesvig historisk.

Indtil 1920 havde Sydslesvig naturligvis samme historiske Kaar som Nordslesvig.

I over 1000 Aar var Sønderjylland en Del af det danske Rige, indtil Tyskerne i 1864 ved et røverisk Overfald tog det fra os og satte Grænsen ved Kongeaaen. I 1920 flyttedes Grænsen efter en Folkeafstemning den halve Vej tilbage, ned til Skelbækken. Dette er i al Korthed Sønderjyllands Historie.

Ejderflodens Sumpe i Forbindelse med tætte Skove og uvejsomme Heder dannede bevisligt et Skel mellem Norden og Centraleuropa langt tilbage i forhistorisk Tid. Det var derfor kun en Konstatering af en ældgammel Tilstand, da Grænsen mellem Danskerkongens og Frankerkejsereis Riger i Aaret 811 blev sat ved Ejder.

Sønderjylland var et normalt Stykke Danmark, indtil danske Konger o. 1200 gav det som Len til deres Sønner, hvorved Sønderjylland blev et *Hertugdømme*, der nok hørte under den danske Krone, men blev styret af Hertuger. Da Hertug Abels Slægt uddøde i 1375, erobrede de holstenske Grever Landet, og Dronning Margrete maatte i 1386 overlade Sønderjylland som et Arvelen til dem. Holstenske Embedsmænd styrede nu dette Land paa Tysk, holstenske Herremænd fik alle Storgodser i deres Haand.

Da den holstenske Greveslægt uddøde i 1459, kunde den danske Konge have inddraget Sønderjylland som et frit Len. I Stedet for lod han sig i 1460 af de tyske Herremænd vælge til Hertug i Sønderjylland og Greve (lidt senere Hertug) i Holsten, hvorved den unaturlige Forbindelse mellem det danske Sønderjylland og det tyske Holsten blev bibeholdt gennem de næste 400 Aar. Der knyttedes i denne Tid mange Forbindelser mellem de to i Bund og Grund forskellige Lande, men Sønderjylland havde dog stadig dansk Lov og Ret, Holsten tysk.

Da *Luthers Reformation* gennemførtes omkring Aar 1540, blev Tysk Kirkesproget og som Følge deraf senere Skolesproget i hele Sydslesvig op til den nuværende Grænse, endskønt Befolkningen Nord for Sli-Danevirke paa dette Tidspunkt endnu talte Dansk. Dermed begyndte Sydslesvigs særlige Historie, idet denne Del af Sønderjylland derved kom ind under *tysk Kulturpaavirkning*. Til Udbredelse af tysk Kultur bidrog ogsaa det *gottorpske Fyrstehus* (1581—1721). Efter Inddragelsen af den gottorpske Del i 1721 vedblev det tyske at sidde i Højsædet; Sønderjylland styredes fra et »Tysk Kancelli« i København som et af »Kongens tyske Lande«.

Da den *nye Nationalfølelse* o. 1830—40 brød igennem overalt i Europa, blev ikke Naturens Baand, men de kulturelle de afgørende overalt; Følgen var, at Flertallet af Nordslesvigs Befolkning blev dansksindet, Flertallet af Sydslesvigs tysksindet.

Efter det slesvig-holstenske Oprør i 1848—51 søgte Danmark for første Gang at føre en *national Politik* i Sønderjylland, idet man søgte at bringe Kirke- og Skolesproget i Overensstemmelse med Befolkningens Modersmaal. I Nordslesvig blev det rent dansk, i det sydligste Slesvig og Frisland rent tysk, i Midtslesvig blev Skolesproget dansk, Kirkesproget skiftende dansk og tysk.

Efter Kong Frederik VII's Død i November 1863 benyttede *Bismarck* Forfatnings- og Arvefølgestrid som Paaskud til sammen med Østrig at overfalde Danmark. I Kampen mod to Stormagter maatte Danmark efter et heltemodigt Forsvar give op, og den danske Konge maatte afslaa Retten til baade det tyske Hertugdømme Holsten og det danske Hertugdømme Sønderjylland (Slesvig). Efter Krigen mellem Preussen og Østrig i 1866 blev begge Hertugdømmerne i Januar 1867 som »*Provinz Schleswig-Holstein*« indlemmede i den slavisk-tyske Erobrerstat Preussen.

Preusserne søgte at udrydde Danskheden med haard Haand, men de danske Bønder, Borgere, Arbejdere holdt trofast ud. Efter Tysklands store Nederlag i den *første Verdenskrig* 1914—18 kunde Danmark have faaet hele det gamle danske Land Sønderjylland tilbage. Regering og Rigsdag ønskede i Overensstemmelse med det store Flertal af det danske Folk imidlertid ikke at stille sig paa den historiske Rets, men paa den *nationale Selvbestemmelsesrets* Grund. Derfor skulde Folkeafstemninger afgøre, hvor Grænsen skulde lægges. Ved Folkeafstemningen i Nordslesvig (1. Zone) den 10. Februar 1920 stemte 75.000 for Danmark, 25.000 for Tyskland. Ved Afstemningen i den nordlige Del af Sydslesvig (2. Zone) den 14. Marts 1920 stemte 12.800 for Danmark, 51.700 for Tyskland. Den største, sydlige Halvdel af Sydslesvig fik ikke Lov til at stemme. Sqn Følge af disse Afstemninger kom der til at gaa en Statsgrænse midt igennem Sønderjylland, svarende til den Sindelagsgrænse, der som Følge af dansk Styres Fejlgreb og Forsømmelser havde dannet sig i Tidens Løb.

Nordslesvig og Sydslesvig fik altsaa fra 1920 helt forskellige Kaar. Medens Nordslesvig har haft en fredelig Udvikling under dansk Styre, har Sydslesvig maattet gennemgaa de voldsomste Begivenheder: Inflationstidens Kaos, den bitre Strid mellem Weimarrepublik og Nazisme, Hitlerklikens Voldsstyre, den anden Verdenskrigs forfærdelige Ulykker.

III. Sydslesvig etnografisk.

Sønderjylland ned til Ejderen var en Del af det danske Rige, indtil Tyskerne i 1864 røvede det fra os. Rov kan aldrig blive Ret. Danmark har altsaa den *historiske* Ret til Sønderjylland.

Danmarks Ret til Sønderjylland gaar imidlertid længere tilbage, end Historien kan naa. Hvert gammelt Bynavn i Sønderjylland er dansk; danske Marknavne, ogsaa i den sydligste Del af Sønderjylland, viser sammen med Bynavnene, at det var dansktalende Mennesker, der første Gang ryddede denne Jord og tog den i Eje, at det danske Folk altsaa sidder der med den *ældste* Ret og egentlig med den *eneste* Ret, thi den sønderjydske Jord stempler ved sin Tale enhver Tysker, der opholder sig der, som en fremmed.

Den sønderjydske *Befolkning* er endnu af *dansk Rod og Æt*. Dette viser Personnavnene klart, aldeles overvejende Hansen, Petersen, Nielsen o. s. v.

Her maa to Omraader dog skilles fra:

1.) Paa Vesterhavssøerne og en smal Kyststrimmel langs Vesterhavet bor *Nordfriserne*, der sammen med Øst- og Vestfriserne ved den tyske og hollandske Vesterhavskyst danner Resterne af det frisiske Fölk. Det frisiske Sprog hører til de vestgermanske Sprog, men Nordfriserne adskiller sig ikke særlig fra de danske Slesvigere med Hensyn til Navneskik, landlig Byggemaade, Sæd og Levemaade. De er ikke Danskere, men de er heller ikke, som mange mener, en tysk Stamme.

2.) *Omraadet mellem Sli-Danevirke og Ejder* blev i 1260 af Erik Abelsson pantsat til de holstenske Grever. Med Undtagelse af Svans var dette Omraade meget tyndt befolket og blev nu koloniseret ved Hjælp af holstenske Nybyggere. Derfor kan der regnes med, at ca. 80 Procent af Befolkningen i dette Omraade er tysk og kun 20 Proc. dansk, medens Forholdet mellem Tysk og Dansk Nord for Sli-Danevirke ligger omvendt. Nord fra og ned til Sli-Danevirke er den sydslesvigske Befolkning altsaa meget stærkt overvejende af dansk Æt, Syd fra og op til Ejder er Befolkningen af tysk Æt, mellem Sli-Danevirke og Ejder ligger et Blandingsomraade, hvor Befolkningen dog stærkt overvejende er af tysk Æt.

Den dansk-tyske Sproggrænse laa oprindeligt ved Ejder, hvad bl. a. Stednavnene viser. Efter 1260 trængte det plattyske Sprog frem til Sli-Danevirke-Linien, hvor Sproggrænsen holdt sig helt til o. Aar 1800. I Løbet af de sidste 150 Aar har det plattyske Sprog først erobret Angel, dernæst Midtlandet. I Dag gaar den dansk-tyske Sproggrænse lidt Syd for Statsgrænsen, omtrent følgende Linien Flensborg—Læk—Rødenæs. Sydslesvig er altsaa som Helhed tysktalende i Dag.

Sprogskiftet ændrede imidlertid ikke noget i Sydslesvigernes *Folkepræg*. Sydslesvigeren er stadig dansk af Folkeejendommelighed, Temperament, Sind. Tydeligst finder dette sit ydre, synlige Udtryk i den *landlige Byggemaade*, Bøndergaardenes Udseende. Saksergaarden Syd for Ejder er bred, høj, kraftig, ligger med Gavlen ud til Vejen og har ikke Udhusene samlet omkring en Gaardsplads. Nord for Ejder, klarest Nord for Danevirke, findes den danske Gaard, der er smal og lav, der ligger med lange

Vinduesrækker ud til Vejen, der har Skorstenene anbragt paa Møningen, og der har alle Bygninger ordnede symmetrisk omkring en rektangulær Gaardsplads.

Hvor klart iøjnefaldende den landlige Byggemaade markerer Skellet mellem dansk og tysk Folkeomraade, viser følgende to Udtalelser:

1.) En Svensker udtalte i 1937: »Nu mener jeg at have været ved alle omstridte Grænser i Europa: men jeg kan i hele Europa ikke nævne en Landegrænse, der staar saa klart, saa iøjnefaldende, saa enhver Tunist selv ved et flygtigt Besøg skal se den, som det ældgamle Skel ved Ejder mellem Tysk og Nordisk. Nordens Folk bor fra Laplændernes Røghytter i Nord til Holstenernes Røghuse i Syd!«

2.) En Sommerdag i 1945 standsede en engelsk Militærbil ud for en dansk Præstegaard lidt Nord for Grænsen, og nogle Soldater begyndte at studere Kortet. Da Præsten kom ud til dem, sagde den ene: »Vi forstaar ikke, at der her paa det tyske Kort, vi kører efter, er indtegnet to Grænser. Vi er lige kommet over den ene, og længere nordpaa er der indtegnet nok en (ved Kongeaa)«. Præsten forklarede dem saa, at Tyskerne som Protest mod Versaillesfreden paa deres Kort altid bibeholdt de gamle Grænser ved Siden af de nye, og han fortsatte saa: »Men hvis der endelig skulde være flere Grænser paa Kortet, saa burde der indtegnes én ved Sli-Danevirke, thi her er Grænsen mellem dansk og tysk Folkegrund.« Saa gav den ene Soldat den anden et Puf og sagde: »Hvad var det, jeg sagde?« — »Hvad sagde De saa?« spurgte Præsten. — »Da vi kom over det Sted, Præsten peger paa, sagde jeg til min Kammerat: »Det er mærkeligt, det er, som om vi nu var kommet ind i et helt andet Land!« — Selv to engelske Soldater, der kom kørende i stærk Fart, kunde altsaa se det tydelige Skel mellem dansk og tysk Folkegrund!

En opmærksom Iagttager vil kunne finde mange andre synlige Forskelle mellem dansk og tysk Folkeomraade, f. Eks. med Hensyn til Arbejdsredskaber og Arbejdsmaade. Saa snart man ved Rendsborg er kommet over Ejderen til Holsten, iagttager man et *Markled*, man ikke kender paa dansk Omraade, og ved Ejder findes endnu et Skel med Hensyn til *Arbejdsvognenes Sporvidde*, idet Vognene Syd for Ejder er en halv Fod bredere af Spor end Nord for.

Bondegaarden, Markled m. m. er kun de *ydre*, synlige Tegn paa den store Forskel, der er mellem Slesvigeren, hvis Folkepræg er dansk, og Holsteneren, hvis Folkepræg er tysk. Slesvigeren spiser dansk Mad, har dansk Sæd og Skik, men er frem for alt dansk af Folkesind, Temperament. Slesvigeren er som Dansker Individualist, fredelig, venlig, hjælpsom, tilbageholdende, Holsteneren som Tysker mere Flokmenneske, aaben, men voldsom, grov, mindre hjælpsom.

Af utallige Udtalelser, der nævner dette Sindsskel mellem Slesvigerne og Holstenerne, skal kun citeres to, en fra ældre, en fra ny Tid:

1.) Hoffmann von Fallersleben, Digter af »Deutschland über alles«, skrev i 1845 efter et Besøg i Slesvig: »Disse Slesvigere har jo næsten ikke andet til fælles med os andre Tyskere end vort Sprog. Danskernaturen slikker meget dybt i dem og træder frem ved enhver Lejlighed!«

2.) Englænderen C. Brudenell-Bruce, Sekretær for den internationale Kommission, der fastlagde Grænsen i 1920, skrev i 1934: »Der raader, saa mærkeligt dette end maa lyde, mere Sympati mellem Nord- og Sydslesvigere end mellem Sydslesvigere og Holstenere. Slesvigs Befolkning er af samme Nedstamning og har samme Kultur, og Sprogforskellen skiller ikke saa meget, som man ofte tror!«

En hidtil uænsat *Sindelagsstatistik* faas ved at undersøge de historiske Folkesagn fra Sydslesvig. De giver klart og rigeligt Svar paa Spørgsmaalet: tysk eller dansk? Er Sindelaget tysk, maa Sagnene ventes at handle om den danskfjendtlige Anglerkonge Uffe, om Kejser Karl den Stores og Frederik Rødskægs heltemodige Afværgeskamp mod danske Angreb, om Holstenergreven Gerhard den Stores straalende Sejre over den danske Arvefjende, om Løsenet »up ewig ungedeeft« 1460, om den skammelige Fordrivelse af de holsten-gottorpske Hertuger 1721, om de slesvig-holstenske Frihedshelte 1848, om Udfrielsen fra Danskeraaget 1864. Men intet af alt dette findes, kun Sagn om Kong Uffes Sejr over tyske Angribere, om Thyre Danebods Danevirke, om den onde Hertug Abels Brodermord, om Dronning Sorte-Margretes Velgærninger mod Slesvig Bys fattige Fiskere, om den danske Patriot Frands Bøckmanns snilde Spejdertogter mod Holsten-Gottorpernes svenske Forbundsfæller, om Kong Frederik VII's tvangfri Omgang med Angelboerne.

Af det forestaaende fremgaar, at det danske Folk har den Ret til Sydslesvig (N. f. Sli-Danevirke), der ligger i de etnografiske Forhold, Befolkningens Rod og Æt, Væremaade og Sind.

IV. Danskheden i Sydslesvig.

Danmarks ældgamle historiske Ret til Sønderjylland og den Ret, der ligger i de etnografiske Forhold, er det bedste *ideelle Grundlag* for Kampen om Sydslesvig i Dag. Det sunde danske Folkeinstinkt betragter Sydslesvig som en Del af det gamle danske Fædreland og oprøres ved Tanken om, at dette gamle danske Land for altid skulde overlades til Tyskerne. Kan nogen Dansker tænke sig, at Østpreusserne skulde eje Danevirke og Slesvig Domkirke, Lyrskov Hede, Isted og Sankelmark, Mysund og Frederikstad, Duborg og Lyksborg?

Som et frit og frisindet nordisk Folk holder den danske Nation dog paa, at en Grænse kun er tryk, naar den hviler paa Befolkningens frie Vilje. Det overvejende Flertal af det danske Folk staa derfor bag de to Regeringserklæringer af 9. Maj og 21. Nov. 1945 om, at *Befolkningens Selvbestemmelsesret skal være afgørende for, hvor Grænsen skal ligge*. Derfor er det af afgørende Betydning at faa

konstateret, hvorledes den sydslesvigske Befolkning i Dag stiller sig til Spørgsmaalet Danmark-Tyskland.

Ved Folkeafstemningen i 1920 blev der Syd for den nuværende Statsgrænse afgivet 12.800 danske Stemmer. Disse Danskere, der blev tilbage under det tyske Styre, opgav ikke Kampen for deres Nationalitet, men organiserede sig i danske Foreninger, oprettede danske Skoler, saa snart de fik Lov til det, holdt danske Gudstjenester og danske Møder.

Det danske Arbejde lededes af et Generalsekretariat med Sæde i Flensborg. I Flensborg udkom »Flensborg Avis«, der førte en klar dansk Linie. Paa »Flensborghus« var der Mødelokaler og et stort dansk Bibliotek, der aarligt udlaante 50.000 danske Bøger. Der fandtes en dansk Bank i Flensborg og et Kreditinstitut, der gav Laan i Landejendomme. Der virkede to danske Præster i Flensborg; danske Menighedssøstre hjalp gamle og syge; danske Unge og Drengene var organiserede i Troppe under det danske Spejderkorps. — I Flensborg var der to danske Skoler, en dansksproget offentlig Kommuneskole og en privat Realskole (Duborgskolen), der var bygget af den danske Stat. Uden for Flensborg fandtes der 7 danske Skoler, 1 i Købstaden Slesvig, 1 i Købstaden Tønning og 5 i Landkommuner ikke langt fra Flensborg: Ladelund, Langbjerg, Harreslev Mark, Jaruplund og Tarup. Flere danske Vandrelærere rejste i hele Sydslesvig og gav spredt boende danske Børn og Voksne Undervisning i Dansk. Der holdtes regelmæssige danske Gudstjenester forskellige Steder i Sydslesvig. — Alt dette danske Arbejde støttedes delvis af den danske Stat (Duborgskolen), men i Hovedsagen af private danske Foreninger: »Grænseforeningen« med over 150.000 Medlemmer, »Flensborg-Samfundet«, Ligaen D. D. D. og andre.

Tyskerne kunde ikke forbyde dette danske Arbejde, fordi det tyske Mindretal i Nordslesvig havde de frieste Arbejdskaar; men de søgte at hindre det ved offentlig og privat Tvang. Værst blev Trykket mod det danske, da Nationalsocialismen i 1933 kom til Magten. Man hindrede Danskerne paa Landet i at overtage Gaarde; man tvang danske Arbejdere til at tage deres Børn ud af danske Skoler, idet de ellers ikke kunde faa Arbejde; man nægtede i Modstrid med Lovbestemmelserne at udbetale Socialhjælp til Forældre, der sendte deres Børn i dansk Skole; »Flensborg Avis« havde en stadig Trusel om Forbud hængende over Hovedet: »Der Schleswiger«, en dansk Avis paa tysk Sprog, blev helt forbudt; der blev organiseret en stærk privat Tvang mod alt dansk. Resultatet af denne nationalsocialistiske Udryddelseskrig var, at mange blev tvunget af Nøden til at melde sig ud af de danske Foreninger og tage deres Børn ud af de danske Skoler; men Danskhedens Kærne forblev usvækket og tog til i indre Styrke.

Med Længsel ventede de Danske i Sydslesvig paa den Dag, da Hitlers Tvangsstyre og sygelige Drømme om Verdensherredømmet

skulde bryde sammen, og da dette endelig skete den 5. Maj 1945, var der ingen i hele den frie Verden, der jublede mere end Danskerne inden for den tyske Stats Grænser. De engelske Besættelsestropper blev betragtet som Befriere, og man troede, at det gamle danske Land Slesvig nu med det allerførste skulde komme tilbage til Danmark.

Dette Haab deltes ogsaa af det store Flertal af de Sydslesvigere, der hidtil ikke har været tilsluttet de danske Organisationer og delvis havde staaet ret fjendtligt over for det danske.

Der var nemlig i Tiden efter 1920 foregaaet en dybtgaaende Forandring i den sydslesvigske Befolknings Indstilling til Spørgsmaalet Danmark-Tyskland. Da Sydslesvigerne i 1920 skulde stemme enten for Tyskland eller for Danmark, kendte de intet til *Danmark*. De troede, at Danmark var et lille, fattigt Land i Forhold til »Deutschland über alles«. Efter 1920 saa de, hvorledes Nord-slesvig blomstrede op under dansk Styre; de saa dér en Levofod, der var meget højere end deres; de saa dér dansk-nordisk Frisind i Modsætning til tysk-preussisk Tvang.

Paa den anden Side lærte de ogsaa efter 1920, hvad *tysk* Væsen i Bund og Grund er, thi dette gav Nationalsocialismen dem en klar Anskuelsesundervisning i. Ved Valgene før 1933 stemte Sydslesvigerne med stort Flertal paa det nationalsocialistiske Parti, ikke fordi de var Nazister, men fordi de betragtede dette Parti som det skrappeste Oppositionsparti og ønskede at komme ud af Kriser, Korrupsion, Utryghed og Borgerkrig. Efter 1933 vendte den sydslesvigske Befolknings aldeles overvejende Flertal lige saa klart Nationalsocialismen Ryggen, hvad der kan bevises klart paa mange Maader. Typisk var følgende Udtalelse: »Skal dette der (Nationalsocialismen) være tysk, saa er jeg ikke tysk!«

Naturligvis har den anden Verdenskrig, denne lange og forfærdelige Krig, ogsaa virket stærkt. Slesvigerne har aldrig yndet den preussiske Militarisme. Efter 1864 foregik der som Protest mod Preusserstyret en voldsom Udvandring fra Slesvig, ikke blot fra det danske Nordslesvig, men lige saa stærkt fra det frisiske Vestslesvig. Tiden har nu vist Slesvigerne, at Forbindelsen med Preussen ikke blot betød Tvang og kulturel Ufrihed, men ogsaa en lang Kæde af Blod og Ulykker.

Slesvigerne er saaledes blevet grundigt trætte af 3 Krige, 3 Regeringsformer, 3 Faner, 2 Revolutioner o. s. v. De fleste vender nu Blikket mod Nord, mod deres gamle Moderland Danmark. I Tusindvis har de meldt sig til de danske Organisationer; der er fremsat Ønsker om over 40 nye danske Skoler, og mange Steder har man ønsket danske Gudstjenester. Der er i forskellige Egne blevet afholdt Prøveafstemninger, som viste 80—95 Procent

Stemmer for Tilslutning til Danmark, og Petitioner er blevet underskrevet af næsten hele Befolkningen, hvor de cirkulerede.

Naar det danske Folk een Gang har forladt den historiske Rets faste Grund og har stillet sig paa Selvbestemmelsesrettens foranderlige Grundlag, skal man naturligvis anerkende den Udvikling, Tiden fremkalder. Spørgsmaalet om Danmarks Sydgrænse kan derfor formuleres saaledes: Ligger Forholdene i Sydslesvig i det væsentlige uforandrede, som de laa i 1920, eller er der i Mellemtiden sket væsentlige Forandringer? I første Tilfælde bør vi holde fast ved den gode Ordning af 1920, i andet bør Grænseordningen af 1920 tages op til en Revision. Her kan gives et klart Svar: *Den sydslesvigske Befolknings Indstilling til Spørgsmaalet Danmark-Tyskland ligger i 1945 væsentligt anderledes, end den laa i 1920.*

Af Hensyn til en betryggende Fremtid har det danske Folk dog ogsaa en Ret til at spørge: *Kan vi bygge en Fremtid paa Sydslesvigernes Ønske om at komme til Danmark*, eller er denne sydslesvigske Bevægelse kun en Konjunkturfremtoning, nogle Tyskeres Forsøg paa at slippe bort fra det tyske Fallitbo, for senere at svigte os igen? Her vil det være vanskeligere at give et klart Svar.

Der kan siges saa meget med Bestemthed, at der i vide Kredse er foregaaet en ægte national Opvaagnen i Lighed med den, der i 1918—19 greb Resterne af det forkuede vendiske Folk i Lausitz, en Opvaagnen, som vi kan stole paa. Man skal dog ikke forestille sig, at det er hele den sydslesvigske Befolkning, der er blevet grebet af den; tværtimod danner de gamle organiserede Danskere sammen med de nye endnu et ret beskedent Mindretal. — Langt den største Gruppe Sydslesvigere danner for Øjeblikket, saa vidt man kan skønne, tysktalende Mennesker, der ønsker Tilslutning til Danmark, uden at de melder sig til de danske Organisationer og sender deres Børn i danske Skoler. Deres Motiver vil være af sammensat Natur. Ønsket om at slippe bort fra den Kæde af Blod, Tvang og Ulykker, som Forbindelsen med Preussen har betydet, vil være blandet med en mere eller mindre klar Erkendelse af, at Sydslesvigs historiske og ætømmæssige Forbindelser er rettet nordpaa. De forsikrer, at de vil være loyale danske Statsborgere, og at de ønsker, at deres Børn skal finde Forbindelsen med dansk Kultur og Nationalitet, og vore danske Folkefæller Syd for Grænsen holder paa, at man som Helhed kan stole paa disse Forsikringer. Flertallet af det danske Folk vil dog paa nuværende Tidspunkt, da Forholdene bl. a. paa Grund af en hermetisk Grænsespærring endnu er ret uafklarede, holde paa, at Sydslesvig ikke kan indlemmes som en normal Del af Danmark uden at der er gaaet en Overgangs- og Prøvelid forud.

V. Det danske Folks Stilling.

Den danske Samlingsregering, der blev dannet straks efter Befrielsen, udstedte den 9. Maj en Erklæring, hvori det om Sydslesvig hedder:

»Regeringen, som slaar paa den nationale Selvbestemmelsesrets Grund, er af den Opfattelse, at Danmarks Grænse ligger fast.

De ved Krigens Slutning totalt ændrede Forhold bevirker, at saavel Spørgsmaalet om det danske Mindretals Stilling Syd for Grænsen som Spørgsmaalet om det tyske Mindretals Stilling i Danmark maa underkastes Overvejelse.«

Denne Erklæring fremkaldte ikke blot en meget dyb Skuffelse hos vore danske Folkefæller Syd for Grænsen, men ogsaa en meget stærk Reaktion i hele det danske Folk. Alle andre Folk, der er Naboer til det tyske Erobrerfolk, sørger nu for at faa den Jord tilbage, Tyskerne i Tidens Løb har røvet fra dem; ingen af dem tænker paa at lade et nationalt Mindretal tilbage til fremtidig tysk Undertrykkelse; det var kun naturligt, at et *dansk Folkeinstinkt* krævede det samme, altsaa krævede Sydslesvig tilbage. Imod dette Ønske hævede der sig *advarende Røster* ud fra Fornuftgrunde og Forsigtighedshensyn: Danmark maa ikke ødelægge et fremtidigt godt Naboforhold til det store tyske Folk; vi bør tænke paa de store nationale og økonomiske Vanskeligheder, vi vilde faa i et indlemmet Sydslesvig; vi bør aldrig svigte dansk Retsindstilling ved at indlemme en Befolkning, der iflg. Sprog og Nationalindstilling ikke hører os til.

Under disse Forhold var det naturligt, at Planer om en *Mellem løsning*, der gaar ud paa at frigøre Sydslesvig fra tysk Statshøjhed uden at indlemme det i Danmark, fandt stor Tilslutning. Man har tænkt paa Oprettelsen af en Fristat Sydslesvig eller et Mandatomraade under international Suverænitet, men i en vis ydre Tilslutning til Danmark ved Siden af fuld Selvstændighed i alle indre Anliggender.

Saa vidt man kan se, er Flertallet af det danske Folk i Dag betænkelig ved en øjeblikkelig Indlemmelse af Sydslesvig i Danmark, men ønsker paa den anden Side Sydslesvigs administrative Adskillelse fra Tyskland i en eller anden Form. Væsentligt medvirkende til dette Ønske har Tilstedeværelsen af de mange *østtyske Flygtninge* i Sydslesvig været. Den sydslesvigske Befolkning er for Tiden mere end fordoblet, idet 300—500.000 Flygtninge fra Østpreussen, Pommern og andre østtyske Egne er presset op der. Lykkes det ikke at faa dem fjernet igen, saa vil Landet for al Fremtid miste sin Karakter som gammelt dansk Land, saa vil det tyske Tryk mod Danmarks Sydgrænse blive voldsomt. Det

er altsaa af vital Betydning for Danmarks Fremtid, at Sydslesvig befries for disse mange Mennesker af slavisk Æt med gammel-preussisk Indstilling. Denne Befrielse kan — saa vidt man kan skønne — kun ske ved Sydslesvigs Frigørelse fra tysk Administration.

Da Samlingsregeringen den 9. Maj udstedte Erklæringen om Sydslesvig, kendte man ikke det sydslesvigske Befolkningsflertals Ønske om at komme til Danmark og heller ikke Faren ved Flygtningeproblemet. Det er derfor naturligt, at den nye Regerings Erklæring af 21. Nov. paa Grundlag af 6 Maaneders Erfaring er baade mere udførlig og mere positiv. Den siger følgende om Sydslesvig:

• Ministeriet vedkender sig fuldt og helt den nationale Selvbestemmelsesret, som fortsat maa være Grundlaget for Rigets Grænse mod Syd.

Ministeriet er fuldt opmærksom paa de Interesser, som for Danmark knytter sig til den fremtidige Ordning af Sydslesvigs Forhold, og vil yde sin Støtte til Sikring af Befolkningens Ret til et frit, folkeligt Liv i dens ældgamle Hjemstavn, og Ministeriet ser med den dybeste Forstaaelse paa de dansktalende Sydslesvigeres nuværende Vanskeligheder, som det vil gøre, hvad der staar i dets Magt, for at fjerne eller afhøde.

Det vil være Ministeriets Bestræbelse at støtte og styrke Danskheden Syd for Grænsen i den nationale og kulturelle Kamp, som den fra Arilds Tid har ført for at hævde og bevare sit danske Præg.

Ministeriet vil gøre, hvad det kan, for at fjerne den Fare, som Tilstrømningen af talstærke, hjemstavnsfremmede tyske Elementer udgør baade for Danskheden i Sydslesvig og for Grænsens fremtidige Sikkerhed.

VI. De engelske Besættelsesmyndigheders Holdning.

Det er naturligt, at de engelske Besættelsesmyndigheder var helt ukendte med sydslesvigske Forhold og i Begyndelsen ikke kunde skelne mellem dansksindede og tysksindede tyske Statsborgere. For mange af de lokale engelske Kommandanter stod Sydslesvigerne med deres Krav om nye Skoler m. m. som ubehagelige Kværanter, der burde holdes nede. Den nationale Vækkelse skabte Uro i Sydslesvig, og i Stedet for at betragte den som en allieret Bevægelse i Kampen mod Nazismen, søgte de engelske Kommandanter at hindre den.

Dertil kom en vis Loyalitetsfølelse over for den danske Regering. For en engelsk Officer skulde det sydslesvigske Spørgsmaal se saaledes ud: Den danske Regering har erklæret, at Grænsen ligger fast; Ministertaler viser, at man fra Regeringens Side ikke vil vedkende sig det nye nationale Liv, der rører sig dernede; vi betragter den danske Regering som vor allieret; vi skal være

loyale over for den danske Regering og altsaa hindre den danske nationale Vækkelse efter Evne.

Resultatet af denne Indstilling har været, at Stillingen for Danskheden i Sydslesvig 8 Maaneder efter Befrielsen kan gøres op saaledes:

1.) Alt Arbejde for Tilknytning til Danmark i Form af Petitioner, Prøveaflemninger o. l. er strengt forbudt. Danskerne er ikke anerkendt som Parti og kan derfor ikke som Tyskerne holde Møder; selv enkelte kirkelige Møder har mødt Hindringer. En hermetisk Grænsespærring hindrer al Forbindelse mellem det danske Moderfolk og de fraskille Landsmænd Syd for Grænsen.

2.) »Flensborg Avis« staar under meget streng Censur. Det maa ikke skrive noget om Sydslesvigs Fremtid, end ikke referere andres Udtalelser om dette Emne. Det maa ikke nævne tyske Overgreb mod Danskheden i Fortiden og maa ikke frenhæve det danske Styre paa Bekostning af det tyske. Alle Ansøgninger om Tilladelse til at udsende det gamle Blad »Der Schleswiger« er blevet afslaaede.

3.) De 9 gamle danske Skoler kan ikke undervise tilfredsstillende paa Grund af Mangel paa Lokaler og Lærere. Indtil i November var der kun givet Indrejsetilladelse til 10 nye Lærere, medens man skulde bruge det flerdobbelte Antal. Hen i November fik yderligere 14 Indrejsetilladelse. — Af de over 40 nye Skoler, der ønskes oprettet, havde indtil Januar 1946 ikke en eneste faaet Lov til at begynde, selv om der raadedes over Lokaler og Lærere, til Trods for, at de var oprettede efter gyldige tyske Lovbestemmelser. Først midt i Januar blev der givet Tilladelse til at aabne de første 18 Skoler.

Alt i alt kan der siges, at Trykket mod Danskheden i Sydslesvig i flere Henseender hidtil har været haardere, end det var i den strengeste tyske Tid. Det danske Folk haaber, at de engelske Besættelsesmyndigheder snart vil give deres Venner Danskerne i Sydslesvig frie Arbejdskaar.

Til dette Tryk paa det nationale og kulturelle Arbejde kommer hos vore danske Landsmænd Sorgen over de mange faldne, Bekymringen for de mange unge, der endnu savnes, og materiel Nød og Elendighed. Det vil være den danske Regerings Sag at søge at lette de nationale og kulturelle Arbejdskaar; det er hele det danske Folks Sag at sørge for, at vore trofaste Folkefæller i Sydslesvig ikke sulter og fryser

VII. Sammenfatning.

1.) Danmarks ældgamle historiske Ret og Sydslesvigs etnografiske Forhold danner det bedste ideelle Grundlag for Kampen om Sydslesvig; men praktisk afgørende bør den sydslesvigske Befolknings Indstilling være; Danmarks Sydgrænse bør hvile paa Selvbestedelsesrettens Grund. Denne bør dog gennemføres konsekvent. Man

kan ikke i 1920 kræve, at Sydslesvigerne skal stemme, naar man paa Forhaand er klar over, at Flertallet vil stemme mod Danmark, og saa senere nægte dem Retten til at tilkendegive deres Mening, naar det kan forudses, at Flertallet ønsker at komme til Danmark. Dette er udemokratisk.

2.) De i Forhold til 1920 totalt ændrede Forhold kræver, at Grænseordningen af 1920 tages op til ny Drøftelse og evt. Revision.

Man kan ikke indvende, at 25 Aar er for kort et Tidsrum til en Revision; afgørende er naturligvis ikke Aarenes Tal, men de Oplevelser, disse Aar rummer, og 25 Aars voldsomme Oplevelser kan frembringe større Forandringer i en Befolknings Indstilling, end en meget længere fredelig Periode vilde fremkalde.

3.) Hensynet til Danmarks fremtidige Sikkerhed, til den sydslesvigske Befolkning som Helhed og vort danske Mindretal i Særdeleshed kræver Fjernelsen af de mange østtyske Flygtninge fra Omraadet Nord for Ejder. Dette kan — saa vidt man kan se — kun ske ved, at Sydslesvig løses fra tysk Administration.

Det maa ogsaa ligge i dansk Sikkerheds Interesse, at det Omraade, der grænser op til Danmark, udskilles fra tysk Statshøjhed. Dette er ogsaa en nødvendig Forudsætning for, at den hjemmehørende Befolkning inden for et Aaremaal i fuld Frihed under lige Kaar for dansk og tysk Kulturarbejde kan faa Lejlighed til at besinde sig paa, om den regner sig til Norden eller til det tyske Folk.

4.) Paa nuværende Tidspunkt kan intet siges om den fremtidige varige Ordning: Indlemmelse i Danmark, Ordning som dansk Biland, som internationalt Mandatomraade, som Fristat eller andre Muligheder — dette er vi heller ikke enebestemmende om.

5.) Hvilken Ordning Udviklingen end medfører, saa forbliver det endelige Maal for et dansk Folk, der har sit sunde Folkeinstinkt i Behold, det gamle:

Slesvigs Land genvundet,
det er Kampens Maal!

Tønder, Januar 1946.

Claus Eskildsen.